

Hemmelige sør-afrikanske dokumenter avslører Israel tilbød å selge kjernefysiske stridshoder til Khomeinistregimet, og gir første dokumentbevis på at Israel faktisk har utviklet atomvåpen, skriver britiske aviser. De topphemmelige dokumentene forklarer møter mellom de to landene i 1975.

Passer jo fint inn - den apartheid-aktige håndtaket Israel har på den palestinske befolkningen. «Down this wall» var det president som sa. Tydelig var ikke Israel med i

Steffen André Johnsen
Han tenkte på en mur som stengte folk inne. Men som stenger terroris-

Sosial Diktoerat
Ikke lett å vite hva dette landet driver med bak ryggen.

Ette på tide at de banalt amerikanske åpner ørene og innser at det ikke er god idé å ha en bjørn til kjæledyr? Noen år er biter den hodet av og da har de plutselig blitt med å forklare. Uttrykker ikke å være blen-kjærlighet for Israel? er så opptatt av å se fred som de later til. Stoler ikke på dem et

Jani Bralle
Fascistregimet i Israel blir stadig avslørt for å forbyrte etter dre. Og ingenting i Khomeinistene har i den tid forsøkt å stå imot den i Goldstone-rapport. I å angripe Goldstone s tid som dommer apartheidregimet. Til tross for at de selv eneste vestlige land å gi våpen til Sør- og at de i tilfeller opptrådte som menn for andre som ville gjøre «n handel» - blant omannas diktator, scu. **Dag Andersson**

I DEBATTEN
OG BLADET.NO

VENZUELA: Polariseringen i landet har gjort det sosialdemokratiske mellomsta
Privat sektor rømmer landet og planøkonomien knaker i sammenføyningene.

Omfordelingens dilemma

KRONIKK

Henrik Wlig
PhD, Norsk institutt for by og regionsforskning

LATIN-AMERIKA er ulikhetens kontinent. Den store gaten var tidligere hvorfor det store fattige flertallet ikke tok makten og overførte formuen fra den fåtallige eliten til seg selv. I dag regjeres endelig fattigfolks representanter over mesteparten av kontinentet, men bare president Hugo Chávez i Venezuela viser reell vilje til radikal omfordeling. Han har tilsynelatende stor suksess, antall fattige har gått drastisk ned.

Planøkonomi som virkemiddel medfører imidlertid lavere effektivitet og mindre økonomisk frihet for individet. Allerede nå knirker økonomien og den langsiktige utviklingen i landet er dermed truet.

CHAVÉZ' SOSIALISTISKE prosjekt drives av oljepenger. Regjeringen sprøyter inn dollar for å finansiere sosiale tiltak og tjenester til de fattige. Ved å veksle om til lokal valuta i sentralbanken øker pengemengden. En slik etterspørselsdrevet vekst på over 10 prosent per år er i utgangspunktet en god ide så lenge det er ledig kapasitet i økonomien. Problemet i Venezuela er imidlertid at privat sektor ikke følger opp med investeringer, og produksjonen er dermed konstant, eller fallende. Når «mer penger jager den samme varen», stiger prisene.

I resten av regionen har en tilsvarende naturressursdrevet vekst medført en eksplosjon i private investeringer innen nær sagt alle sektorer. Venezuelanske kapitalerne frykter på sin side nasjonalisering og arbeiderovertagelser av bedriftene. Sparerepengene havner derfor på utenlandske bankkonto til tross for at det er gode fortjenestemarginer på realinvesteringer. Uten investeringer, heller ingen nye og mer produktive jobber som kan gi de fattige en reell lønnsvekst.

FRYKT ER KJERNEN i omfordelingens dilemma. Sosialdemokratiet har aldri utfordret kapitalerne direkte, men heller omfordelt gjennom vekst. Når eliten ikke føler at de mister noe i absolutt forstand, aksepterer de lettere at en forholdsvis større del av veksten tilfaller de fattige. Den «rosa» fløyen i Latin-Amerika med Brasils president Lula i spissen har gjort alt de kan for ikke å skremme markedene, og den resulterende veksten har ført store befolkningsgrupper over fattigdomsgrensen.

Når private «feiger ut» slik de gjør i Venezuela, må Chávez ty til direkte statlige intervensjoner for at landet ikke skal ende opp som en ren importøkonomi. Inflasjonen, som potensielt også kan underminere støtten også blant fattige, blir forsøkt stanset ved lønns- og prisstopp. Pengestrømmen stanses ved å rasjonere valutakjøp når kursen holdes kunstig lavt. Produksjonen opprettholdes og økes ved at staten tar over bedriftene som private ikke lenger finner regningssvarende å drive på grunn av økt kostnadsnivå og det som oppleves som statlig innblanding, blant annet restriksjoner på valuta for å kjøpe innsatsfaktorer. Disse virkemidlene er godt kjente i det sosialdemokratiske Norge - uten at noen vil finne på å se dette som statlige overgrep eller brudd på menneskerettigheter.

OPPOSISJONEN I VENEZUELA betviler ikke at flertallet støtter Chávez i valg, men anerkjenner likevel ikke at et parlamentarisk flertall har rett til inngripen i markedøkonomien. Den ene grunnen er rent praktisk: Statlige institusjoner mangler både evne og legitimitet til å styre effektivt. Venezuela er blant de 10 prosent verste landene i verden når det gjelder styringsindikatorer og korrupsjon. Det er nærliggende å tro at Chavez kjøper seg støtte ved å gi billig valuta til sitt eget

maktapparat, eller for å stilne kritiske røster.

Den andre grunnen er rent ideologisk: Det er karakteristisk for økonomiske eliter i regionen å anse at individet har rett til å gjøre som det vil uten å båndlegges av flertallet.

Kontrasten er stor til Norge, der de fleste i teorien anerkjenner at et parlamentarisk flertall har nesten ubegrenset makt til å beslaglegge og omfordele personlige verdiskapning. Den norske stat har grepet substansielt inn i folks liv, men likevel har vi ikke vært i nærheten av en ren sosialistisk planøkonomi. Private bedrifter og store kapitalere har fått operere noenlunde normalt gjennom å inngå et kompromiss med arbeiderklassen og den sosialdemokratiske staten om høy beskatning og beskyttede arbeidsvilkår for de ansatte.

I det polariserte Latin-Amerika blir staten ofte ansett som en overgriper, og udemokratiske virkemidler i kampen mot styresmakten derfor legitimt. Tidligere synder hindrer ingen fra å kunne være politisk aktive seinere. Chávez, som med våpen i hånd ledet kuppet mot den demokratiske regjeringen i 1992, er kroneksempel på politisk gjenoppstandelse.

DER FATTIGE I VENEZUELA får måtte kjempe for makten med våpen, kan de nå gjennomføre den sosialistiske revolusjon ved hjelp av stemmeseddelen. Ideene er de samme, og opposisjonen ser nå at Chávez blomstrende retorikk mot markedskreftene omsettes i praksis. Bedrifter overtas med tvang av staten eller når den makroøkonomiske politikken har medført privat konkurs. Det er uansett byråkratene som overtar makten over økonomien. Tilsvarende historiske erfaringer i Latin-Amerika, også i tilfeller med venstreorienterte militærdiktaturer, har stort sett gitt lav effektivitet og resulterende økonomisk kaos.

LEVEDYKTIG PÅ SIKT? Hugo Chávez oljepenger. De fattige har det antagelig til den tidligere korrupte eliten, mener i

Den Bolivarianske revolusjonen kan imidlertid gjøre bruk av store oljeinntekter. En fullverdig planøkonomi er derfor levedyktig også på lang sikt. Staten kan enten drive eller la arbeiderne overta alle bedrifter, finansiere eventuelle underskudd over statsbudsjettet, selv stå for realinvesteringene, kjøpe nest beste

ndpunktet irrelevant.

dilemma

her med visepresident Elias Jaua, innfører en planøkonomi som trolig kan fungere i lang tid ved hjelp av) langt bedre i en slik «Kuwait møter gamle Øst-Europa»-økonomi enn under de dårlig fungerende markedene Kronikkforfatteren. Foto: AFP/Scanpix

teknologi fra andre ikke-vestlige land, og så videre. Til tross for en forventet lav effektivitet vil forbruket kunne opprettholdes gjennom oljesmurt import. Paradokset er at de fattige trolig har det langt bedre i en slik «Kuwait møter gamle Øst-Europa»-økonomi enn under de dårlig fungerende

markedene til den tidligere korrupte eliten.

CHAVÉZ' SOSIALISTISKE prosjekt kan dermed overleve valg etter valg, fordi polariseringen har gjort det sosialdemokratiske mellomstandpunktet irrelevant. En «temmet» privatkapitalisme med omfordeling gjennom skattlegging

og et garantert arbeidsliv ville trolig gi høyere vekst og dermed også et bedre liv for de fattige på sikt. Men når nå også den utdannede eliten forlater landet, i frykt for både sosialismen og den eksplosjonsartede ustraffede kriminaliteten, blir Chávez-tilhengerne relativt flere og regimet sitter enda tryggere.